

COLLECTIE

Sofie Veramme

verantwoordelijke project
'Bouwtekeningen: roerend
en onroerend erfgoed
gemapt en gelinkt',
Amsab-ISG

Op de kaart gezet:
het registreren, digitaliseren en
ontsluiten van bouwtekeningen
uit de collectie van Amsab-ISG

Het indrukwekkende patrimonium van de socialistische beweging liet niet enkel in het straatbeeld, maar ook in onze collectie zijn sporen na. De bouwtekeningen van de volkshuizen, coöperatieve winkels, vakantiekolonies, sanatoria enzovoort zijn gegeerd onderzoeksmateriaal. Met het project 'Bouwtekeningen: roerend en onroerend erfgoed gemapt en gelinkt' zetten we dit onderdeel van onze collectie op de kaart. Dankzij de steun van de Vlaamse subsidielijn 'Inhaalbeweging digitale collectiedata' waren we in staat 1449 bouwtekeningen te inventariseren en 1338 ervan te digitaliseren. De partnerorganisaties ADVN/ archief voor nationale bewegingen, en Liberass sloten zich aan en lieten respectievelijk 278 en 178 bouwtekeningen digitaliseren. In dit artikel

overlopen we de verschillende fases van het project, met de focus op de collectie van Amsab-ISG.

We merkten in onze leeszaal al enige tijd een toenemende belangstelling voor bouwtekeningen. Hoewel we nog geen volledig overzicht hadden, wisten we dat onze collectie waardevolle bouwtekeningen bevat, zoals de plannen van het iconische gebouw van verzekeringsmaatschappij La Prévoyance Sociale-Sociale Voorzorg in Brussel en van het redactiegebouw van dagblad *Vooruit* van S.M. Het Licht, beide getekend door Fernand Brunfaut (1886-1972) en zoon Maxime Brunfaut (1909-2003) in de eerste helft van de jaren 1930. Het leeuwendeel dateert uit het interbellum en de jaren 1950-1960 en bestaat uit bouwtekeningen van lokale coöperaties. Ze getuigen van het

Bouwtekening (vooraanzicht) van de verbouwing van Feestlokaal Vooruit (S.M. Vooruit), Sint-Pietersnieuwstraat in Gent, door architect Geo Bontinck, zonder datum. (Amsab-ISG, Gent)

PROJECT I
3 ARCHITECT G. BONTINGK
D: 280: VERBOUWING
S. M. VOORUIT

bijzonder levendige socialistische netwerk van volkshuizen, theaterzalen, buurtwinkels en -apotheken, fabrieken, sanatoria, volksklinieken, mutualiteitsgebouwen enzovoort. We hebben bouwtekeningen van architecten als Jan Faes, die voornamelijk tijdens het interbellum werkzaam was in de streek rond Mechelen, en Hippolyte Faems, actief rond het Waasland en de Dender in de jaren 1960. Daarnaast zijn er tekeningen van Jos Moutschen (1895-1977), die in het midden van de vorige eeuw voornamelijk voor de streek rond Luik werkte; van Louis Van Hooveld (1876-1955), die tijdens het interbellum tekende voor onder meer S.M. De Proletaar in Leuven en voor S.M. Vooruit Mechelen-De Proletaar; en van Gaston Boghemans (1891-1984), die tijdens het interbellum actief was rond Menen. Nog enkele bekende namen zijn Leon Stynen (1899-1990), die vooral werkte in Antwerpen, en Geo Bontinck (1903-1999), wiens werk een blijvende stempel drukte op het Gentse stadsgezicht. Veel van die architecten toonden een grote sociale bewogenheid en waren nauw verbonden met de socialistische zuil.¹ We beschikken dus over waardevol materiaal, dat zich perfect leent als bron voor bijkomend historisch onderzoek naar de socialistische beweging. Niet alleen (kunst)historici vragen de bouwtekeningen op. Ook eigenaars, zoals onlangs het Kunstencentrum Voo?uit, willen graag meer inzicht krijgen in eerdere verbouwingen van hun pand.

Door hun grote formaat zijn bouwtekeningen vaak moeilijk te raadplegen en kan veelvuldige manipulatie voor bijkomende schade zorgen, zeker als de plannen gevouwen of op rol bewaard worden. Ook verzuring kan het papier broos maken en vatbaar voor nieuwe beschadigingen. Het transport van bouwtekeningen is om diezelfde redenen geen evidentie. De toegenomen raadplegingen van de

bouwtekeningen maakten digitalisering dus steeds noodzakelijker.

Binnen de Vlaamse erfgoedsector zijn we niet de enige instelling met bouwtekeningen in de collectie. We stelden een klankbordgroep samen van experts om meer inzicht te krijgen in de specifieke problematieken rond registratie, bewaring en ontsluiting. Mijn-Erfgoed Beringen had net een registratie- en digitaliseringsronde afgewerkt en kon ons veel praktische tips geven over de manipulatie, registratie en bewaring van de bouwtekeningen. Het Vlaams Architectuurinstituut (VAi) stond ons bij met zijn expertise rond registratie en ontsluiting, en meemoo reikte ons contacten aan. Gaandeweg werden ook wij een aanspreekpunt voor vragen rond de valorisatie van bouwtekeningen. Zo deelden we onze expertise in de online masterclass 'Digitaliseren en ontsluiten van bouwtekeningen' op 18 februari 2022. Samen met VAi gingen we dieper in op de verschillende facetten van het proces, zoals de voorbereiding voor digitalisering, de technische uitdagingen, de kwaliteitscontrole van de gedigitaliseerde beelden en de mogelijkheden en hindernissen om bouwtekeningen te ontsluiten.

Registreren en verpakken

In maart 2021 begonnen we met de registratie van de bouwtekeningen. Als basis dienden de handgeschreven fiches, die collectiemedewerker Annie Geysens tijdens de lockdown in een Excel-lijst had ingevoerd. Deze bijzonder summere data vulden we aan volgens de CIDOC-CRM-richtlijnen voor registratie²: met een tijdelijk ID-nummer, een definitief inventarisnummer, aanwinst- en archiefnummer, afmetingen, vervaardiger, ISO-datering, titel, materiaalsoort, type bouwtekening (plattegrond, doorsnede, zij-

aanzicht, schets ...), schaal, toestand, schade, restauratie en bewaring. Met het oog op de online georeferentiële ontsluiting voegden we later nog een beschrijving en coördinaten toe. Gezien de iconografische waarde van de bouwtekeningen en de materiaalspecifieke bewaareisen benaderden we ze als museaal object en beschreven we ze op stukniveau. We lichtten ze met andere woorden uit de oorspronkelijke archiefdossiers. Door de aan-

winst- en archiefnummers blijven ze er wel terug naar te leiden. Tegelijkertijd voegden we ook een mapping toe, waarbij de Excel-velden gelinkt worden met de Adlib-velden, zodat de metadata in één keer konden worden ingeladen in ons beheersysteem Adlib. Door eerst in Excel te werken en daarna de gegevens in batch, dus automatisch en in hun geheel, in te laden, werd de workflow tijdens de registratie vereenvoudigd.

Registratievelden van bouwtekeningen, met adlib-mapping.

Voorbeeld bt429: Het Licht, Gent, Ensembles meubles du bureau de secrétaire de redaction.

Adlib mapping	Veldnaam	Data
	Temp id	ID_0267
	Oude nummering	pl000303
	Nieuwe nummering	pl000189
IN	Inventarisnummering	bt000429
HF	Aanwinstnummer	S/1987/115
bt	Archiefnummer	017
VV	Vervaardiger 1	Brunfaut, Fernand
VV	Vervaardiger 2	Brunfaut, Maxime
DS	ISO-datering	1930-08-xx
TI	Titel	Het Licht, Gent, Ensembles meubles du bureau de secrétaire de redaction
WAh	Hoogte (in cm)	46,2
WAb	Breedte (in cm)	70,6
MA	Materiaal soort	Papier
	Type	Detailplan
PD	Schaal	1 : 50
TO	Toestand	Goed
TF	Schade	Vergeeld, rechtsboven scheur 2,5 cm
	Restauratie	
FO	Bewaring	Vlak
BE	Beschrijving	Bouwtekening (detailplan) van Redactie en drukkerij dagblad Vooruit (S.M. Het Licht), Sint-Pietersnieuwstraat 128 9000 Gent, 08/1930. Meubels voor het bureau van de redactiesecretaris. Architect Fernand Brunfaut & Maxime Brunfaut
NH	X-coördinaat	51.046032
NJ	Y-coördinaat	3.726896

Collectiemedewerker Nadine Gussé maakte mappen op maat die de grote bouwtekeningen van verdere schade vrijwaren. Foto: Sofie Veramme

Met het oog op de digitalisering maakten we ook een uitgebreide schade-atlas op. Hoewel de meeste bouwtekeningen in goede staat waren, was het papier van veel bouwtekeningen verzuurd. In de vouwen waren de papiervezels 'vermoeid', waardoor er gemakkelijk scheuren konden ontstaan. Zeker bij plannen op kalkpapier bleek dit het geval. Ook de randen waren vaak fragiel en gevoelig voor scheuren. Sommige blauwdrukken waren nog amper leesbaar. Ook oude restauraties met bijvoorbeeld plakband veroorzaakten soms bijkomende schade.

De registratieronde gaf ons de mogelijkheid om de verpakking en de bewaring van de bouwtekeningen aan te pakken. Blauw-

drukken moeten in een pH-neutrale omgeving bewaard worden. Maar als we ze zuurvrij verpakten, zoals gebruikelijk is, zouden de plannen bruin kunnen worden.³ Kwetsbare stukken werden daarom verpakt in melinex, een beschermende folie. Daarnaast verpakten we de bouwtekeningen om ze veilig naar de digitaliseringsfirma te kunnen transporteren en ze achteraf duurzaam in het magazijn te stockeren. Collectiemedewerker Nadine Gussé maakte mappen op maat die de grote bouwtekeningen van verdere schade moeten vrijwaren. Op rollen bewaarde plannen werden gevlakt.

Niet alle bouwtekeningen zijn eenduidig én interessant om te digitaliseren. Zo lieten we de studietekeningen van Edward Anseele jr.

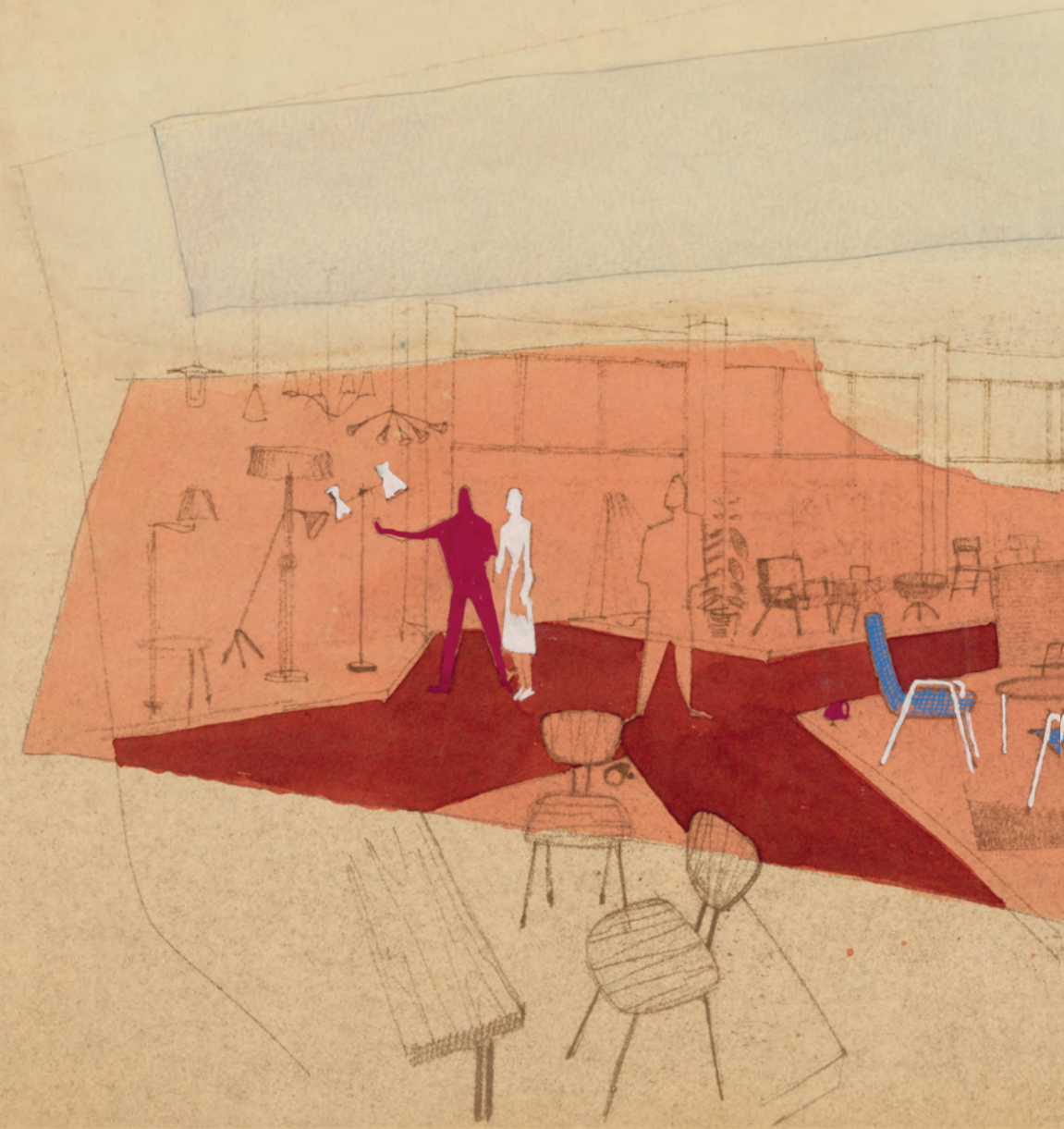
achterwege. Die plannen, van onder andere fictieve bruggen, zijn eerder persoonlijke curiosa, maar hebben weinig historische waarde. Ook kadasterplannen, industrie-kaarten en materialen die niet als bouwtekeningen zijn te categoriseren, zoals indexen van Gentse beluiken, lieten we achterwege. Dat maakt dat we 1338 van de 1449 geregistreerde bouwtekeningen digitaliseerden. De niet-gedigitaliseerde plannen zijn natuurlijk wel vindbaar in onze onlinecatalogus en kunnen voor raadpleging opgevraagd worden.

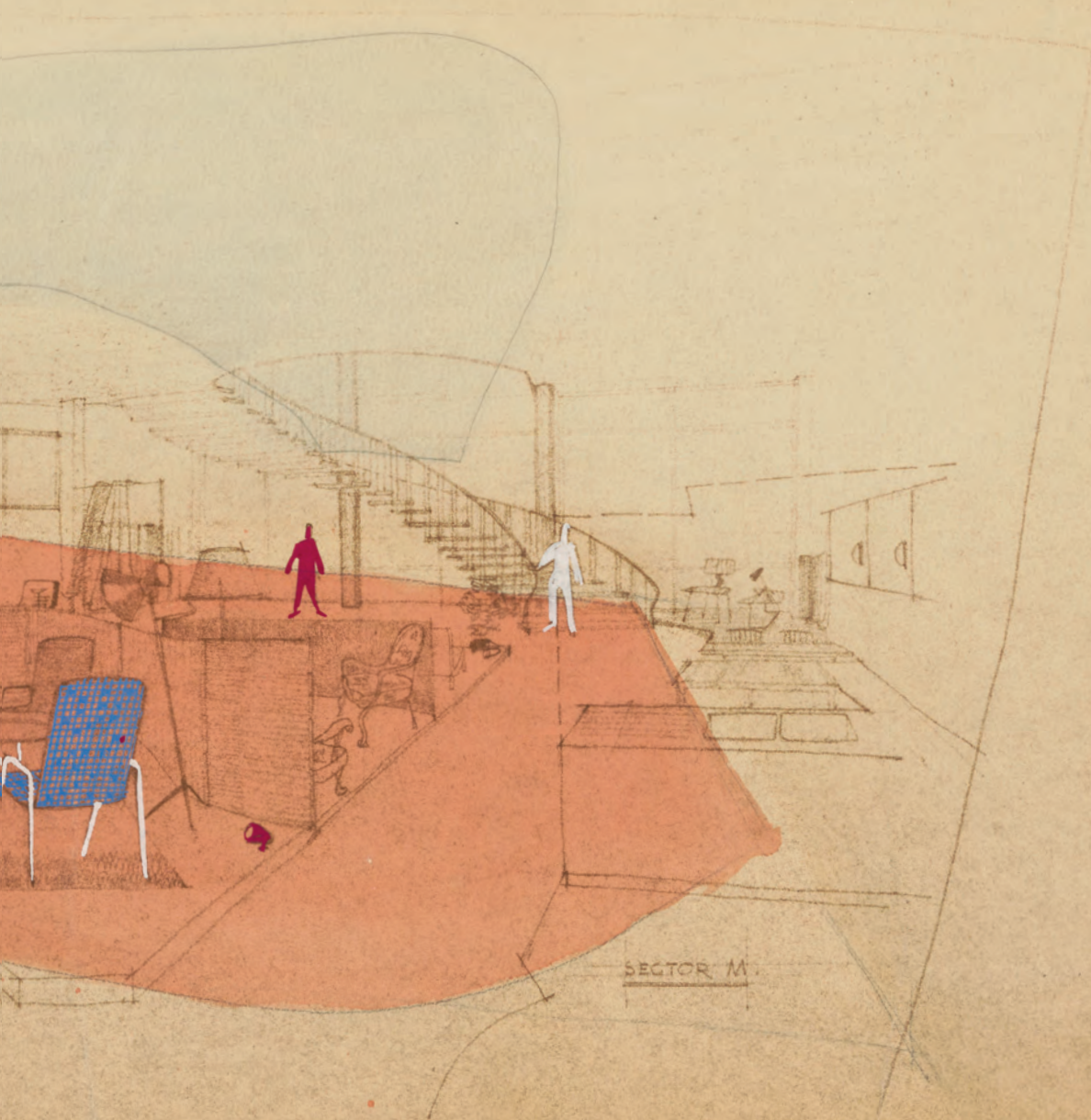
Digitalisering

Zodra we zicht hadden op het aantal bouwtekeningen, en ook de partnerorganisaties ADVN en Liberas hun registratie hadden afgerond, konden we van start gaan met de digitalisering zelf. Bij het uitschrijven van de offerteaanvraag kwamen enkele aandachtspunten naar boven.

Om leesbaar te blijven, werden de transparante calques het best tegen een witte achtergrond gedigitaliseerd in plaats van de gebruikelijke zwarte achtergrond. Om zeker te zijn dat de bewaarvolgorde behouden bleef, beslisten we om de calques te scheiden van de papieren bouwtekeningen. Blauwdrukken hadden we al afzonderlijk in een pH-neutrale omgeving verpakt. Ook de diverse formaten vroegen om een aangepast digitaliseringsproces. In voorgaande digitaliseringsprojecten van Amsab-ISG, zoals dat van de Huysmansarchieven, werd geopteerd om de Metamorfoze Light 1.0-richtlijnen van het Nationaal Archief en de Koninklijke Bibliotheek van Nederland te volgen. Dat wil zeggen dat een reproductie in kleur gemaakt wordt op ware grootte en met een resolutie van 300 ppi⁴. Er is een uitzondering voor beelden groter dan A2-formaat. Die moeten voor Metamorfoze

Light 1.0 slechts aan 150 ppi gedigitaliseerd worden. Omdat de kleinste details op de grootste bouwtekeningen ook van belang zijn, kozen we toch voor een resolutie van 300 ppi, hoewel die erg zware tiff-bestanden⁵ oplevert en dus meer opslag vereist. Omdat de bouwtekeningen zo groot en fragiel zijn, bleken ze ook niet gedigitaliseerd te kunnen worden via een doorvoerscanner. Daarom kozen we om de bouwtekeningen in stukjes te laten fotograferen en daarna digitaal terug samen te brengen. Nadeel van dit *stitching*-proces is dat de nabewerking zeer zorgvuldig uitgevoerd moet worden om de stukjes correct aan elkaar te hechten. Anders dreigen er verstoorde lijnen te ontstaan, zoals bij slecht aangebracht behangpapier waarbij de lijnen niet helemaal op elkaar aansluiten, en verkrijgen we dus een minder getrouwe weergave van het origineel. Wilden we echter de kwaliteitsnorm van 300 ppi behouden, dan kwam dit als de beste oplossing uit de bus. Gelukkig vonden we achteraf, tijdens de nauwgezette kwaliteitscontrole, geen *stitching*-fouten. Verder controleerden we met gespecialiseerde software of de bestanden conform waren met de Metamorfoze-richtlijnen. Zijn de digitale reproducties aangemaakt binnen de nodige kleurruimte en is de *color accuracy* goed? Zijn de grijswaarden en uitlichting correct? Is de ruis beperkt tot de vooropgestelde limiet? Voldoen de bestanden aan de technische voorwaarden van tiff en jpg⁶ en is de resolutie correct? Deze digitaliseringsronde stelde ons in staat de bestaande handleiding voor de kwaliteitscontrole van gedigitaliseerde beelden te actualiseren. Door een uitgebreide schade-inventaris toe te voegen aan de documentatie voor de digitaliseringsfirma werd ook de manipulatieschade tot een minimum beperkt.

SECTOR M.

Ontwerptekening van de verkoopzaal van S.M. Vooruit, Sint-Pietersnieuwstraat in Gent, door architect Geo Bontinck, zonder datum. (Amsab-ISC, Gent)

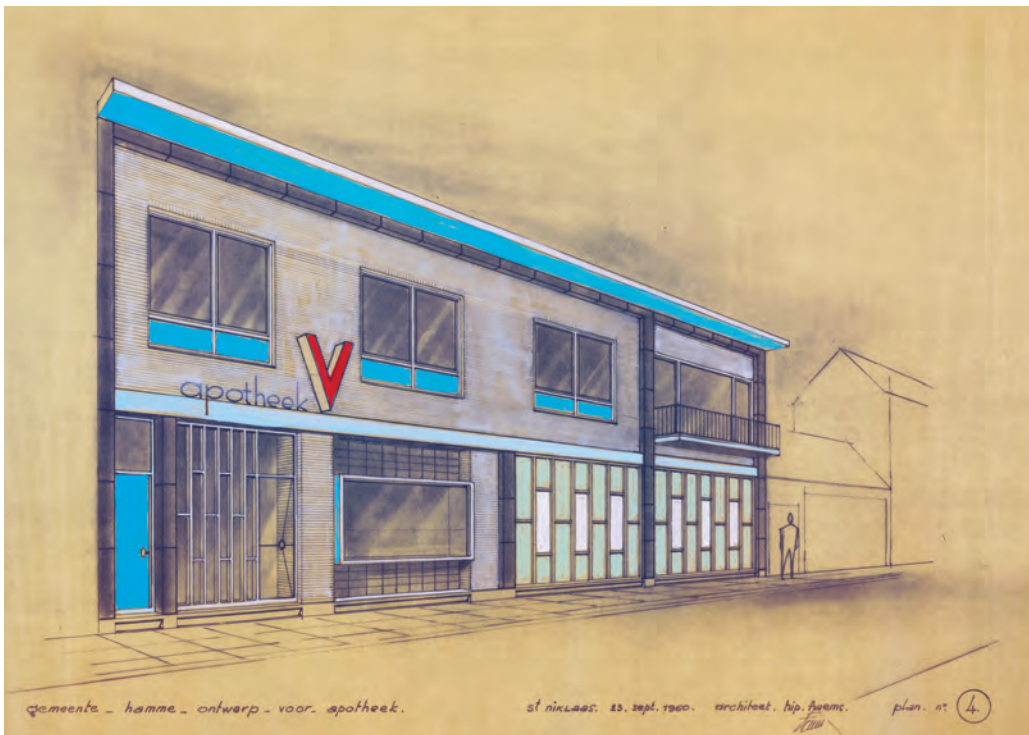
De bouwtekeningen op kaart gezet

Na de diepteregistratie (de metadata) en de digitalisering (de beelden) stelden we de bouwtekeningen online ter beschikking. Hiervoor maken we gebruik van het International Image Interoperability Framework (IIIF)⁷. IIIF is een set van open standaarden die archieven, bibliotheken en musea in staat stelt om gedigitaliseerde beelden, zoals bouwtekeningen, manuscripten, foto's, 3D-objecten, audiovisueel materiaal, getranscribeerde interviews met audio enzovoort gestandaardiseerd uit te wisselen. De IIIF-standaarden zorgen er dus voor dat de virtuele muren van een erfgoedinstelling

overstegen worden en beeldmateriaal en hun bijbehorende metadata gedeeld kunnen worden. De sleutel om de beelden en metadata uit te wisselen is de manifestlink, een url die de metadata en beelden verzamelt en gecodeerd weergeeft. Dat maakt dat bouwtekeningen uit onze collectie gemakkelijk kunnen worden opgenomen in projecten als 'Gent Gemapt'.⁸

Door de bouwtekeningen op een kaart weer te geven, krijgt de gebruiker onmiddellijk een toegankelijk overzicht. Daarvoor moeten er in de manifesten wel georeferentiële metadata zijn opgenomen. We maakten daarbij de afweging of we de bouwtekeningen via locatie (met coördinaten) of plaats (met een naam) zouden ontsluiten, wat invloed heeft

Ontwerp van de verbouwing van een woonhuis tot een apotheek van S.M. Vooruit, Achter 't Hofstraat in Hamme, door architect Hippoliet Faems, 23 september 1960. (Amsab-ISG, Gent)

op de uiteindelijke toepassingsmogelijkheden. Vincent Ducatteeuw van het Ghent Centre for Digital Humanities stelt dat een locatie statisch is en niet tijdsgebonden. Ze kan met coördinaten zeer precies op de kaart weergegeven worden. Maar om verbanden te leggen tussen locaties via linked data, moet een locatie steeds gelinkt zijn aan exact dezelfde coördinaten. Dat vraagt dat elke instelling exact dezelfde coördinaten gebruikt om een locatie aan te duiden. Deze optie is ook niet de meest gebruiksvriendelijke: coördinaten worden nauwelijks als zoektermen gebruikt. Als we de locatie 51.306690, 4.544496 noteren, weet de gebruiker niet dat we het over de plaats Sanatorium De Mick hebben. Een plaats is dynamisch en contextueel gedefinieerd, ze kan in de loop van de tijd veranderen en heeft vaak een culturele betekenis. Plaatsen zijn als zoekopdracht vanzelfsprekender. Ze zijn complexer maar werkbaarder dan coördinaten, omdat ze uitbreidingen, perceelwijzigingen of zelfs locatiewijzigingen kunnen opvangen. Plaatsen kunnen ook verzameld worden in plaatsregisters, de zogenaamde *gazetteers*, die dan weer de basis vormen voor linked open data. De bekendste voorbeelden hiervan zijn Geonames, Wikidata, World Historical Gazetteer, Inventaris Onroerend Erfgoed of Urban Gazetteer, dat op dit moment binnen het project 'Gent Gemapt' ontwikkeld wordt.⁹ Helaas zijn de meeste plaatsen van onze bouwtekeningen nog niet opgenomen in de bekende gazetteers, waardoor de ontsluiting via plaatsen een enorme tijdsinvestering zou vragen. Binnen de beperkte looptijd van het project kozen we om te focussen op een duurzame maar tijdsefficiënte ontsluiting, en dus om de bouwtekeningen toegankelijk te maken via locatie. We verrijkten de metadata van de bouwtekeningen met coördinaten, waarbij we rekening hielden met de goed

practices van linked data en de coördinaten zo veel mogelijk uit bestaande databanken zoals de Inventaris Onroerend Erfgoed haalden. Voor de bouwtekeningen waarvan de plaatsen waren opgenomen in de Inventaris Onroerend Erfgoed voegden we de plaatsen toe aan de coördinaten, zodat er later gemakkelijk kan worden aangesloten bij de urban gazetteers die op dit moment ontwikkeld worden door onder andere het Ghent Centre for Digital Humanities.¹⁰

Om de bouwtekeningen op een IIF-kaarttoepassing te visualiseren, dienden de coördinaten nog opgenomen te worden in het IIF-manifest. Het IIF-consortium, een internationale samenwerking van erfgoedinstellingen die zich toeleggen op de ontwikkeling en de promotie van IIF, finaliseerde in oktober 2021 de geschikte extensie.¹¹ Dr. Teclé Zere programmeerde de extensie in de Presentation API om de coördinaten uit ons beheersysteem Adlib te linken in het manifest. Helaas bleek al snel dat er op dit moment weinig IIF-kaarttoepassingen zijn die compatibel zijn met Joomla!, het contentmanagementsysteem van onze website. We moesten pragmatisch kiezen voor een kaart die geïntegreerd kan worden in de projectwebsite. Met de OpenStreetMap-applicatie GMapFP konden we de metadata via een cvs-spreadsheet in de kaart importeren. Op de locatie van de bouwtekening bevindt zich een pin, die bij het openklikken de belangrijkste metadata toont, zoals de titel, architect, datering en de link naar de beschrijving in de onlinenecatalogus. Van daaruit kan de bezoeker doorklikken naar de IIF-viewer waarin de bouwtekeningen te zien zijn. Ook de bouwtekeningen van ADVN en Liberas konden zo worden opgenomen op de kaart.

Auteursrechten

We moesten dus schipperen tussen de pragmatische tussenoplossing en het ideaalbeeld van een totale IIF-architectuur. Deze tussenoplossing leverde wel een groot voordeel op. Op onze bouwtekeningen rusten nog auteursrechten. Door niet de bouwtekeningen, maar de metadata weer te geven op de kaarttoepassing, kunnen we de werken die beschermd worden door het auteursrecht toch pinpointen op de kaart. De meeste intellectuele rechthouders, de architecten, zijn nog geen zeventig jaar overleden, waardoor hun werk nog geen deel uitmaakt van het publiek domein. Op werken in het openbaar domein rust geen auteursrecht; ze mogen vrij gebruikt worden. Dit betekent dat we de rechten op de bouwtekeningen moeten klaren voor we ze (online) mogen publiceren. Hiervoor konden we rekenen op de expertise van onder anderen Sam Donvil, die in onze klankbordgroep de huidige wetgeving kwam toelichten. Daarnaast contacteerden we de Collectie van de Gentenaar en Designmuseum Gent om ons te laten inspireren door hun ervaringen.

Op basis van deze contacten ontwikkelden we een stappenplan voor het klaren van de auteursrechten en het toekennen van licenties. Is de architect zeventig jaar overleden,

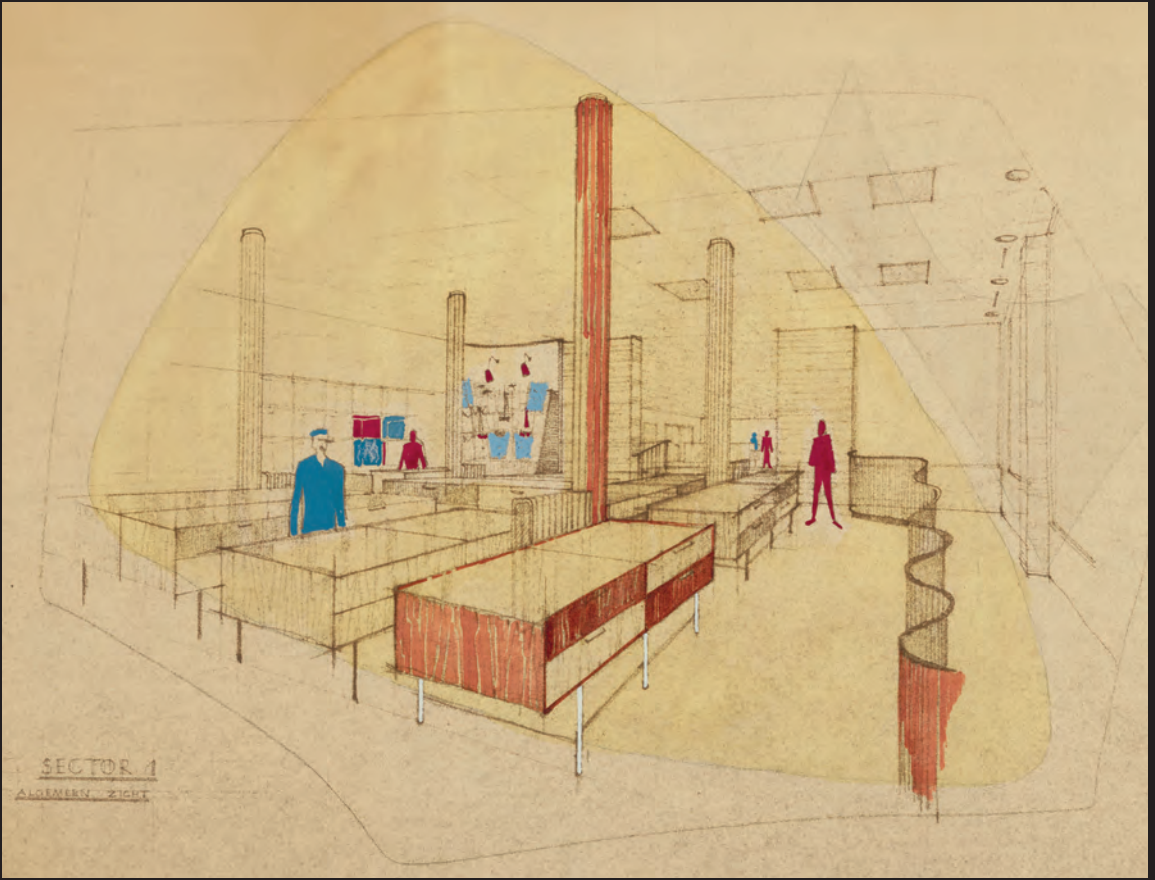
dan komt de bouwtekening in het openbaar domein. Als dat niet het geval is, gaan we op zoek naar de erven. Dat is een arbeidsintensief proces, waarbij we rondmailen en bellen om contactgegevens van familieleden te achterhalen. Worden de erven niet gevonden en kan er dus geen gebruikersovereenkomst gesloten worden met de rechthebbenden, dan krijgt het werk de licentie 'Auteursrechtelijk beschermd - rechthebbende(n) niet-lokalisierbar of niet-identificeerbaar'¹² en wordt het ingevoerd in de Europese Out-of-Commerce-databank. Werken kunnen na zes maanden in de databank als Out-of-Commerce (OoC) bestempeld worden. Dat wil zeggen dat de instelling de onlinebeelden alsnog kan tonen, omdat ze een afdoende poging ondernam om de rechten te klaren. Dit geldt enkel voor werken die nooit in de handel te verkrijgen waren en niet gepubliceerd werden, zoals posters, folders, audiovisuele werken van amateurs of bouwtekeningen. Alleen de publieke sector,

Boven: Ontwerptekening, algemeen zicht van de verkoopzaal van S.M. Vooruit, Sint-Pietersnieuwstraat in Gent, door architect Geo Bontinck, zonder datum. (Amsab-ISG, Gent)

Onder: Ontwerptekening van de kruidenierswinkel van S.M. Vooruit in Mechelen, door architect A. Delabye, zonder datum. (Amsab-ISG, Gent)

Mogelijke licenties voor het publiceren van bouwtekeningen.

Publiek Domein	Creative Commons – Public Domain Mark 1.0	
Auteursrechten opgegeven	Creative Commons – CC0 1.0 Universal	
Erven niet gevonden	Auteursrechtelijk beschermd - rechthebbende(n) niet-lokalisierbar of niet-identificeerbaar Rights Statements	
Erven wel gevonden	commercieel	Creative Commons – Attribution 4.0 International – CC BY 4.0
	niet-commercieel	Creative Commons – Attribution-NonCommercial 4.0 International – CC BY-NC 4.0

A. DELARVE. INGENIEUR
BRUXELLES
1928
Delarve

bibliotheken, musea, archieven of instellingen voor cinematografisch of audio(visueel) erfgoed kunnen zich op deze OoC-regeling beroepen. Bovendien mogen OoC-werken enkel niet-downloadbaar op de website van de instelling gepubliceerd worden. Het is nog niet helemaal duidelijk wat deze wetgeving voor IIF betekent en hoe breed de wet geïnterpreteerd kan worden. Een wezenlijke eigenschap van IIF is dat het afgeleide beeld en de metadata in het beheer van de instelling blijven en het werk altijd naar de instelling kan worden teruggeleid. Daarnaast dient ook te worden opgemerkt dat de Europese wetgeving van 2019 rond Out-of-Commerce-werken nog in het Belgische wetboek moet worden opgenomen. De deadline van 7 juni 2021 werd hiervoor gemist.¹³

Hebben we contactgegevens, dan contacteren we de erven, veelal per e-mail. We leggen uit wat Amsab-ISG en het project 'Bouwtekeningen' zijn, wat we doen en hoe we bij hen terechtgekomen zijn. Bij de e-mail voegen we een lijst met de te klaren werken, eventueel met de gedigitaliseerde beelden, en vragen we toestemming om de werken te mogen gebruiken. We stellen twee Creative Commons-licenties voor en vragen de erven om ons het bijgevoegde contract getekend terug te bezorgen. De erven kunnen kiezen voor de CC BY 4.0-licentie. Dit houdt in dat de gebruiker het werk mag delen als de naam van de auteur vermeld wordt.¹⁴ Dit is de meest vrije en meest verkieselijke licentie. De andere optie is de CC BY-NC 4.0-licentie. Ook bij deze licentie moet de gebruiker de naam van de auteur vermelden. Maar het werk mag niet voor commerciële doeleinden gebruikt worden en er mogen geen afgeleiden worden gepubliceerd.¹⁵ Het staat de erven ook vrij om te weigeren een licentie toe te kennen. In dat geval mogen we de bouwtekeningen enkel

tonen in onze leeszaal. De gedigitaliseerde beelden kunnen we evenwel binnen de muren van onze instellingen virtueel weergeven door in de IIF-viewer een Authentication API toe te voegen. De onlineraadpleger moet dan via een pop-up akkoord gaan met de auteursrechtelijke beperkingen op het werk. Of er kan bepaald worden dat de werken enkel op het IP-adres van Amsab-ISG zelf geraadpleegd kunnen worden en dus de facto in de leeszaal. Het klaren van rechten vordert langzaam maar zeker. We hopen in de loop van het jaar de meerderheid van de bouwtekeningen online ter beschikking te stellen.

Auteursrechten staan dus haaks op de visie van de sector om het vele gedigitaliseerde materiaal, dat ondertussen ter beschikking is, ook breed uit te dragen. Ondanks de beleidsaanbevelingen volgt de juridische werkelijkheid de digitale erfgoedpraktijk nog niet op de voet, waardoor we vaak in grijze zones moeten werken. We trachten evenwel een balans te vinden. We proberen het mooie gedigitaliseerde materiaal dat vanuit het oogpunt van de erfgoed- en onderzoeksgemeenschap tot nieuwe historische inzichten en een bredere publieksparticipatie kan leiden, zoveel mogelijk te benutten en tegelijk de rechten van de erfgenamen van de auteurs te respecteren.¹⁶

In het project 'Bouwtekeningen: roerend en onroerend erfgoed gelinkt en gemapt' digitaliseerden we, samen met de partners ADVN en Liberas, 1794 bouwtekeningen. We gingen het experiment aan om bouwtekeningen georeferentieel te ontsluiten en te linken. Samen met de partners uit de sector droegen we bij aan de expertise rond het registreren, bewaren en valoriseren van bouwtekeningen. De technische kennis die werd opgedaan tijdens het project deelden we op de Cultureel

ErfgoedStandaarden Toolbox (CEST).¹⁷ De kaarttoepassing en de bouwtekeningen zijn te raadplegen op bouwtekeningen.amsab.be en in de onlinecatalogus opac.amsab.be.

- 1 Meer informatie over deze architecten is te vinden op de persoonsfiches van de Inventaris Onroerend Erfgoed.
- 2 Basisregistratie. Op: *Project CEST*, www.projectcest.be/wiki/Publicatie:Invulboek_objecten/Profielen/Basisregistratie. Laatst gewijzigd op 12/10/2021.
- 3 Hanne VAN HERCK, Sofie DE CAIGNY, Annelies NEVEJANS, Bregje PROVO, *Handleiding architectuurarchieven: Materiële zorg*, Antwerpen: Centrum Vlaamse Architectuurarchieven/Vlaams Architectuurinstituut, 2007, p. 65.
- 4 Dit slaat op de pixeldichtheid: pixels per inch.
- 5 Tiff staat voor Tagged image file format en is ontwikkeld om beelden van scanners en fotobewerkingprogramma's op te slaan.
- 6 Jpg staat voor joint photographic group en is een veelgebruikt afbeeldingsformaat voor digitale beelden.
- 7 Uitgesproken als 'tripel I F'.
- 8 'Gent Gemapt' wil gefragmenteerde archief- en erfgoedcollecties op een digitale stadkaart plaatsen en ze verbinden met elkaar, met de stad en met de Gentenaar. Dit erfgoedproject loopt van 2020 tot 2023 en wordt gecoördineerd door het Ghent Centre for Digital Humanities (UGent). In de eerste fase brengt het project als demo de buurt rond De Krook in kaart. Door IIIF-technologie te gebruiken, worden de erfgoedcollecties van verschillende partnerinstellingen geïntegreerd. Zie ook: gentgemapt.be.
- 9 Vincent DUCATTEUW & Fien DANNIAU, *Plaats in de collectie – collecties op hun plaats*, presentatie FARO collegagroep 'Digitale collectieregistratie', Brussel, 18/10/2021.
- 10 De plaatsen werden als identifiers in de vorm van een uri (uniform resource identifier) in een aparte lijst aan de bouwtekeningen toegevoegd.
- 11 Het gaat om de navPlace Extension voor de IIIF Presentation API 3.0, zie: IIIF CONSORTIUM, *navPlace Extension*. Op: *International Image Interoperability Framework*, <https://iiif.io/api/extension/navplace>. Laatst gewijzigd op 18/10/2021.
- 12 Unknown Rightsholder: Auteursrechtelijk beschermd - rechthebbende(n) niet-lokaliseerbaar of niet-identificeerbaar. Op: *Rights Statements*, <https://rightsstatements.org/page/InC-RUU/1.0/?language=nl>. Laatst geraadpleegd op 29/01/2022.
- 13 Sam DONVIL, *Omgaan met auteursrecht*, Presentatie klankbordgroep 'Bouwtekeningen': roerend en onroerend erfgoed gelinkt en gemapt, online bijeenkomst, 17/12/2021.
- 14 Naamsvermelding 4.0 Internationaal (CC BY 4.0). Op: *Creative Commons*, <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.nl>. Laatst geraadpleegd op 29/01/2022.
- 15 Naamsvermelding-NietCommercieel 4.0 Internationaal (CC BY-NC 4.0), Op: *Creative Commons*, <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.nl>. Laatst geraadpleegd op 29/01/2022.
- 16 Zie onder meer: Rony VISSERS, Marc COHEN, Sam DONVIL, Wilbert HELMUS, Wietske VAN DEN HEUVEL, Bert LEMMENS, Bart MAGNUS, Aline SAENKO, Marco STREEFKERK, *Aanbevelingen over open data in de cultuursector*, Nederlandse Taalunie, 2018, pp. 11-16.
- 17 Cultureel ErfgoedStandaarden Toolbox, www.projectcest.be.